

ЗАСТОСУВАННЯ НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Кондрашова Олена Сергіївна, студентка 4 курсу
Науковий керівник – Мочалова Наталія Степанівна,
старший викладач Національний університет
кораблебудування ім. адмірала Макарова Україна, м.
Миколаїв

У статті розглядаються базові поняття нейролінгвістичного програмування, які застосовуються у методиці викладання іноземної мови та проводиться аналіз основних моделей методики викладання іноземної мови, заснованих на нейролінгвістичному програмуванні.

Ключові слова: *нейролінгвістичне програмування, карта реальності, територія, рапорт, модель.*

Зміни в сучасній системі освіти, впровадження гуманістичного та особистісно-зорієнтованого підходу зумовлюють необхідність переосмислення вимог до процесу викладання іноземної мови. У зв'язку з цим постає питання модернізації методів та прийомів викладання шляхом використання інноваційних технологій, спеціально розроблених або ж запозичених із різних галузей науки. Однією з таких моделей є нейролінгвістичне програмування, використання елементів якого, на думку науковців, може зробити процес вивчення іноземної мови більш ефективним і мотивованим.

Метою статті є окреслити основні поняття нейролінгвістичного програмування, які застосовуються у методиці викладання іноземної мови та висвітлити моделі і техніки навчання іноземної мови, побудовані на базі НЛП.

Нейролінгвістичне програмування є досить новим напрямком у науці, який виник в 70-ті роки ХХ століття та визначається як «комплекс моделей, технік і операційних принципів (контекстуально-залежних переконань), що застосовуються головним чином як підхід до особистісного розвитку за допомогою моделювання ефективних стратегій (розумових і поведінкових)» [6]. Назва НЛП складається з 3 елементів: «нейро» підкреслює, що для того, щоб описати реальний досвід людини необхідно знати та розуміти процеси, пов'язані із зберіганням та передачею інформації у мозку; у частині «лінгвістичне» зосереджується увага на ключовому значенні мови у процесі опису особливостей механізмів поведінки та мислення під час спілкування; частина «програмування» вказує на системність процесів мислення та поведінки, можливість впливати на них та змінювати.

Вперше ефективність застосування нейролінгвістичного програмування довели Дж. Гріндер та Р. Бендлер. В основу моделі автори поклали принцип, при якому об'єктові впливу не нав'язують певну думку, а штучно створюють такий інформаційний контекст, який стимулює так зване «самостійне»

формування необхідних думок та висновків. У результаті використання НЛП об'єкти впливу вважають нав'язні їм думки власними. Після успіху у психології, модель почали використовувати у політиці, рекламі та педагогіці. Методика викладання іноземної мови не стала винятком. У результаті в арсеналі цього напрямку з'явилися такі поняття як: «карта», «територія» та «рапорт».

М. Холл та Б. Боденхамер зазначають, що: «карта реальності – модель світу, унікальна репрезентація, побудована у мозку кожної людини шляхом абстрагування від досвіду» [8, с. 295]. Нейролінгвістична «карта» є складною системою, яка складається з переконань, цінностей, спогадів та інших психологічних фільтрів. «Карта» описує те, що існує у свідомості людини. «Територія» існує як зовнішня реальність. Уявлення людини про реальність приблизне та нагадує «карту», яка не є еквівалентною «території». З огляду на те, що на формування «карти» людини впливають її темперамент, досвід, характер, почуття та емоції, то в результаті «територія» може зовсім не збігатися або частково збігатися із «картою» людини.

Ще одним важливим поняттям для методики викладання іноземної мови є «рапорт (франц. rapporteur – повідомляти) – процес формування та підтримання ефективної комунікації, основаної на взаємній довірі й розумінні між учасниками спілкування» [7, с. 62]. Якщо в комунікантів збігаються погляди під час спілкування, вони входять в стан рапорту. Опір сигналізує про його втрату, що знижує ефективність навчального процесу. Тому встановлення і підтримання рапорту відіграє найважливішу

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

роль в комунікації. Ця думка підтверджується російськими фахівцями із НЛП Т. Гагіною та С. Бородіною, які вважають, що «причиною 90% невдач у процесі спілкування є поганий контакт, 8% зумовлені нечіткістю бажаного результату і лише 2% пояснюються неякісним виконанням відповідних технік та прийомів» [7, с. 62].

Враховуючи всі основні поняття та пресупозиції НЛП, фахівці з методики викладання іноземної мови виявили основні закономірності їх застосування та виробили моделі. В. П. Белянін розробив своє бачення класичної технології субмодальності, відповідно до якого він пропонує розглядати процес навчання іноземним мовам в рамках цього НЛП підходу в такий спосіб:

– вчитель має виявити схильність студентів до різних способів засвоєння мови;

- запропонувати завдання, які підходять кожному-типу студентів (візуалам, аудіалам, кінестетикам);
- впливати на всі репрезентативні системи (канали сприйняття і переробки інформації);
- розширити способи вирішення студентами навчальних завдань з урахуванням їхніх домінуючих репрезентативних систем;
- враховувати можливі розбіжності репрезентативних систем вчителів та студентів .

При роботі з групою В. П. Белянін рекомендує використовувати багатосенсорне навчання, що полягає у застосуванні різних способів представлення одного і того ж мовного матеріалу, дозволяючи студентам користуватися зручними їм способами засвоєння інформації. Науковець вважає, що при використанні більшої кількості інформаційних каналів на заняттях студенти будуть краще засвоювати матеріал. Такі заняття краще запам'ятовуються студентам з різними репрезентативними системами, а також зміцнюють вже наявні знання.

Вивчення іноземної мови неможливе без позитивних особистісних установок на успішне навчання, а також віри людини в свої здібності та можливості. Це надзвичайно важливо, тому що у студентів, як правило, є велика кількість негативних переконань, які є наслідком особистого досвіду або досвіду від родичів, друзів. Несприятливі переконання – «особисто у мене не вийде», «іноземна мова – це ж дуже складно» – перешкоджатимуть процесу засвоєння іншомовного матеріалу. Тому в НЛП існує ряд технік по їх заміні на позитивні. Необхідно включити такі види мотивації, які пов'язані з поточними інтересами студентів, для чого викладачеві необхідно добре знати цінності, інтереси, світ захоплень і особливості своїх підопічних [2].

Д. Б. Нікулічева в роботі «НЛП в изучении иностранных языков» [3] дотримується тієї ж думки. У практичних розробках автор спирається на роботу канадського психолога Мерилін Аткинсон. На думку Д.Б. Нікулічевої «НЛП – це конструктивна психологія ресурсності» [3]. Вона спрямована на те, щоб люди навчилися досліджувати свій власний сенсорний досвід успішної поведінки. Такий досвід є у кожної людини, і пов'язаний він з її минулими «станами» успіху, а значить, високої ресурсності. Навчившись додавати до цього досвіду досвід експертної поведінки інших людей, будь-яка людина отримує можливість моделювати найбільш ефективну поведінку в різних життєвих ситуаціях, або ж замінювати свої минулі неефективні поведінкові стратегії на більш ефективні .

Освітня модель особистісно-орієнтованого навчання англійської мови А. Плігіна та І. Максименко описана як з теоретичної, так і з практичної точки зору у виданні «Вчимо англійську з НЛП: швидко, правильно, надовго. Особистісно-орієнтоване навчання » [4]. Модель має на меті наповнити процес пізнання «важливими емоціями, пов'язаними з високопродуктивними станами,

що сприяють увімкненню вже наявних ефективних стратегій навчання» [4, с. 6]. Ця технологія: « побудована... на механізмах і способах природного оволодіння мовою (Так вчяться діти)» [4, с. 7], що передбачає можливості самостійного відкриття «основних закономірностей різних мовних явищ» [4, с. 8], швидкого розвитку «почуття мови», а також вдосконаленню індивідуальних способів і стратегій навчання. Цей підхід базується на сучасних досягненнях практичної психології. Одна з головних завдань навчання є: формування «пізнавальних фільтрів», що сприяють розширенню сприйняття і мислення, в результаті чого людина спонтанно починає помічати все, що важливо для активного наповнення процесу пізнання і реалізації цілей навчання» [4, с. 7].

в основу когнітивно-мотиваційного підходу до навчання Д. К. Рунова [5] покладено принцип експертного моделювання. Суть даного підходу можна сформулювати наступним чином: будь-яка область знання – це свого роду аналітична програма, якою користується мозок для вирішення певного кола завдань. Програма, яку використовує мозок при засвоєнні інформації, як правило, відрізняється від тієї, яка використовується у процесі навчання: програма мозку компактніша, дає менше збоїв і володіє більшою швидкістю. Таким чином, пропонована в рамках лінгвістична інформація засвоюється значно швидше за рахунок того, що надається мозку в тій, готовій формі, в якій йому найпростіше її сприйняти, а не витратити час на її «переструктурування» .

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Д. К. Рунов будь-яке знання трактує як інформаційну систему і бачить навчання як процес формування повноцінної інформаційної системи. Науковець вважає, що мозок може зібрати потрібну йому інформацію самостійно, обробивши величезну її кількість (так зазвичай і вчаться люди). «Можна піти іншим шляхом: відтворити вже існуючу систему. Якщо є ефективні користувачі знання (будь-якого), значить, в їхній свідомості система яка нас цікавить вже є» [5]. Необхідно тільки виявити її та передати оточуючим.

Копія інформаційної мовної системи в її наявному компактному вигляді повинна бути зручною для передачі та сприйняття. Для цього використовується техніка, яка за своєю сутністю схожа з процесом архівації в комп'ютері – інформація «стискається» до найістотніших логічних зв'язків, але так, щоб мозок легко відновив усі проміжні компоненти і самостійно отримав будь-який результат основної ідеї.

Ще однією відомою НЛП-методикою є «Моделіном» Тимура Алієвича Байтукалова. Автор вважає, що: «... для того, щоб максимально швидко та ефективно досягти повноцінного володіння іноземною мовою потрібно моделювати носіїв мови» [1, с. 5]. Модель, в поданій НЛП-методиці, буде мати два значення: 1) людина, яку моделюють; 2) схема-послідовність дій, виконуваних людиною-моделлю, які треба зробити, щоб досягти високого рівня володіння іноземною мовою.

Ідея моделювання полягає в максимально точному копіюванні своїми діями дій носіїв мови: побачив і почув – повторив. В представленому процесі важливі два моменти: 1) стан, в якому знаходиться той, хто моделює під час моделювання; 2) відсутність спроб аналізувати дії того, кого моделюють та дії того, хто моделює.

Стан, в якому повинен перебувати той, хто моделює, характеризується двома аспектами «незнанням», або «know-nothing state», і високою продуктивністю, або «high performance state» [1].

Т. А. Байтукалов виражає думку, що повноцінне володіння іноземною мовою передбачає повне розуміння мови і правильне її вживання в переважній більшості ситуацій. Але «... в цьому випадку в поняття «повноцінне володіння мовою» не включається здатність пояснити ті чи інші мовні явища» [1, с. 8]. Т. А. Байтукалов підкреслює, що відсутність мовного аналізу в період активного вивчення іноземної мови надзвичайно важливо для продуктивного результату. Структура мови настільки складна, що спроби її аналізувати не тільки забирають час і сили, але головне аналіз одного мовного явища відволікає від сприйняття інших.

разі відмови від лінгвістичного аналізу в процесі вивчення іноземної мови і моделюванні будь-яка дія стає максимально ефективною, тому що робота стає багаторівневою – освоєння фонетики й інтонації, лексики, граматики, невербальної іншомовної поведінки відбувається одночасно.

Процес моделювання складається з декількох етапів:

- 1) пасивне знайомство з мовним матеріалом;
- 2) спостереження і копіювання носіїв мови, або несвідома асиміляція;
- 3) відпрацювання вивченого в паралельному контексті;
- 4) складання лінгвістичного опису моделі (не обов'язково з причини, про яку говорилося вище). Т. А. Байтукалов пропонує нестандартне визначення мови – спосіб опису людиною своїх

зовнішніх і внутрішніх зорових, слухових і чутливих образів. Опис зовнішніх образів – це опис навколишньої дійсності. Той, хто моделює повинен чітко розуміти яка реальність йому ближча, тому що йому необхідно вибрати для моделювання саме того носія, чиє сприйняття реальності схоже на його власне. «Результатом моделювання носіїв є те, що ви будете описувати навколишню дійсність точно так як це роблять вони, тому підходьте ретельно до вибору об'єкта моделювання» [1, с.11], радить Т. А. Байтукалов.

Отже, під час занять з іноземної мови варто враховувати, що у кожного зі студентів своя унікальна нейролінгвістична «карта», яка може не збігатися з «територією» або з «картою» вчителя. У такому випадку варто застосовувати моделі та техніки, які сприяють встановленню рапорту. Серед таких технік можна виокремити моделі Д. Нікулівевої, А.Плігіна та І.Максименко основною метою яких

В змінити негативний досвід на позитивний та заохотити студентів до вивчення іноземної мови.

Для підвищення ефективності вивчення матеріалу слід застосовувати моделі В. П. Беляніна, Т. А. Байтукалова та Д. К. Рунова, побудовані на основі НЛП. Подані моделі полегшують процес запам'ятовування та відтворення лінгвістичного матеріалу, пришвидшують процес вивчення іноземної мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

[1] Байтукалов, Т. (2007). Изучение иностранного языка с точки зрения НЛП-моделирования. Взято з <https://www.twirpx.com/file/34619/> .

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

и Белянин, В.П. (2000). Нейро-лингвистическое программирование и обучение иностранным языкам / Teaching Foreign Languages in the Age of Globalization. International Conference. Taipei, Taiwan,

с. 17-36.

и Никуличева, Д.Б. НЛП в изучении иностранных языков. Взято з <http://www.repetitory.ru/metod.htm> .

и Плигин, А., Максименко И., (2007). Учим английский с НЛП: быстро, правильно, надолго. Личностно-ориентированное обучение. М.: АСТ; СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК.

и Рунов, Д.К. (2008). Английский язык. Книга о словах. Взято з <http://padabum.com/d.php?id=103162> .

и Словари и энциклопедии на Академике. Взято з <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1058809>

и Петрик, В.М., Присяжнюк, М.М., Компанцева Л.Ф. (2011). Сугестивні технології маніпулятивного впливу: Навчальний посібник. 2-ге вид. К.: ЗАТ «ВІПОЛ».

и Холл М., Боденхамер Б. (2006) Полный курс НЛП. СПб.: Прайм-ЕВРО ЗНАК.

Kondrashova O.S., Mochalova N.S. Application of neuro-linguistic programming in foreign language teaching methods

The article reveals the basic notions of neuro-linguistic programming, which are used in foreign language teaching methods and gives an analyze of the basic models of foreign language teaching methods based on neuro-linguistic programming.

Keywords: *neuro-linguistic programming, map of reality, territory, report, model.*

Кондрашова Е.С., Мочалова Н.С. Применение нейролингвистического программирования в методике преподавания иностранного языка

В статье рассматриваются базовые понятия нейролингвистического программирования, которые применяются в методике преподавания

иностранного языка и проводится анализ основных моделей методики преподавания иностранного языка, основанных на НЛП.

Ключевые слова: *нейролингвистическое программирование, карта реальности, территория, рапорт, модель.*